

Verksamhetsrapport

efter kvalitetsgranskning av undervisning på
yrkesprogram vid Ryssbygymnasiet
i Ljungby kommun

Innehåll

Inledning

Fakta om skolan

Bakgrund och syfte

Frågeställningar

Resultat

Metod och genomförande

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisning på yrkesprogram under hösten 2013 och våren 2014. Granskningen vid Ryssbygymnasiet i Ljungby kommun ingår i detta projekt. På skolan granskades undervisningen i årskurs 2 på restaurang- och livsmedelsprogrammet.

Ryssbygymnasiet besöktes den 16-18 oktober 2013. Ansvariga inspektörer har utredaren Åsa Kildén och undervisningsrådet Monika Ivarsson varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande. Granskningen omfattar restaurang- och livsmedelsprogrammet. Granskningen har ett uttalat elevperspektiv vilket innebär att inspektörerna under tre dagar har följt en klass i årskurs 2.

Kvalitetsgranskningen av undervisning på yrkesprogram genomförs i ytterligare 63 gymnasieskolor. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. För de skolor som har ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Den enskilda rapporten kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Fakta om Ryssbygymnasiet

Ryssbygymnasiet är en landstingsägd fristående skola med riksintag, belägen i Ryssby i Ljungby kommun. Vid tiden för granskningen läser 208 elever vid skolans två yrkesprogram: naturbruksprogrammet och restaurang- och livsmedelsprogrammet. Skolan ger även utbildning vid introduktionsprogram och yrkeshögskola. Verksamheten leds av en rektor och lärarna är organiserade i

programarbetslag där både lärare i yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnena ingår. Arbetslagen leds av en programansvarig biträdande rektor. Skolan har även en fritids- och internatverksamhet som majoriteten av eleverna tar del av. Ryssbygymnasiet ingick i Skolinspektionens kvalitetsgranskning av yrkesförberedande utbildningar 2010 (dnr 40-2010:482). Efter den granskningen redovisade skolan åtgärder för att förstärka APU-handledarnas kompetens samt för att utveckla arbetet med lokala program- och yrkesråd.

Bakgrund och syfte

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan. En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknar motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Elever som har avbrutit sina studier har många gånger inte upplevt att de varit delaktiga i beslut om arbetssätt och arbetsformer i skolarbetet och det som förväntats göras i skolan har inte stämt överens med vad eleverna själva velat. Enligt forskningen blir elever mer studiemotiverade när de upplever att de själva kan vara delaktiga i att utforma undervisningen och dess innehåll. Själständighet och ansvar för den enskilda eleven betonas i skollagen och i läroplanen.

Forskningen visar även att eleverna upplever det som mer motiverande och mer meningsfullt med yrkesämnena då de själva kan identifiera sig som exempelvis en blivande kock eller mekaniker och att de får arbeta med något "som är på riktigt". Yrkesämnena kan också fungera som en ingång till motivation och självförtroende även för de gymnasiegemensamma ämnena. I arbetet med yrkesämnena kan eleverna se behov av att använda kunskaper i gymnasiegemensamma ämnena. Lärande underlättas om det sker i meningsfulla sammanhang, exempelvis genom att i ämnet matematik räkna ut måtten på något som ska tillverkas.

Lärarna har en central roll i att, medvetet eller omedvetet, påverka elevernas motivation och självbild. Det är inte ovanligt att elever på yrkesprogram har erfarenheter från stödundervisning i grundskolan. För elever som har tidigare negativa erfarenheter är det extra viktigt att inte försättas i situationer där de misslyckas igen. Istället gynnas elevernas självförtroende av att de får känna att de lyckas och får bekräftelse på sin progression. Därför är det viktigt med tydlig och löpande återkoppling.

Elever på yrkesprogrammen har ofta relativt låga meritvärden från grundskolan, något som kan vara en indikation på att eleverna inte fått tillräckligt stöd eller motiverats i tillräcklig omfattning under tidigare studieår och att det därför i denna elevgrupp finns stödbehov, bristande motivation och negativa erfarenheter från tidigare studier. Skolverket har påtalat att stödinsatser ofta sätts in för sent. Det konstateras att särskilt stöd främst ges i gymnasiegemensamma ämnen, men sällan i programgemensamma ämnen, vilket också bekräftas av erfarenheter från Skolinspektionens sammanhållna tillsyn av utbildningsföretag.

Kvalitetsgranskningens syfte är att granska om elever på yrkesprogram får en ändamålsenlig undervisning som stärker deras motivation att lära, för att därigenom skapa goda förutsättningar för att eleverna ska nå utbildningens mål och slutföra utbildningen. Elever som riskerar att inte nå kunskapsmålen utgör ett särskilt fokus i granskningen.

Frågeställningar

Möter undervisningen på yrkesprogrammen elevernas intressen, förväntningar och behov så att eleverna upplever undervisningen som meningsfull?

För att besvara den övergripande frågeställningen utgår Skolinspektionen från nedanstående underfrågor:

- Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter?
- Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?
- Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?
- Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

Resultat

Utifrån tidigare nämnda bedömningsområden har Skolinspektionen bedömt kvaliteten i undervisningen på yrkesprogram och identifierat 3 prioriterade utvecklingsområden och 1 väl fungerande inslag på skolan. Dessa beskrivs nedan.

Utvecklingsområden

Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

SAMVERKAN FÖR ELEVERNAS LÄRANDE

Lärare på Ryssbygymnasiet uppger att yrkeslärarna försöker uppmuntra och "peppa" eleverna att orka med de teoretiska studierna i gymnasiegemensamma ämnen. Då eleverna har haft tuffa teoretiska dagar kan de praktiska dagarna väga upp och få motivationen att stiga, berättar lärare och elever. Elever uppger för Skolinspektionen att deras lärare visar att alla ämnen är lika viktiga och att lärarna i gymnasiegemensamma ämnen är bra på att motivera varför de ska lära sig något. I yrkesämnena anser inte eleverna att de behöver motiveras på samma sätt då de upplever denna undervisning som mer meningsfull.

De lektionsobservationer och intervjuer som Skolinspektionen genomfört vid granskningen visar att undervisningen i de gymnasiegemensamma ämnena endast i låg grad kopplas mot utbildningens examensmål och yrkesutgångar och att eleverna upplever dessa kurser som en separat, teoretisk, del av utbildningen. Eleverna får inte möjlighet att arbeta ämnesövergripande men uppger vid intervju att de i vissa gymnasiegemensamma ämnen har fått göra uppgifter som har med deras blivande yrke att göra. Uppgifterna har då varit av infärgad karaktär, eleverna till exempel har fått arbeta matlagningstermer på engelskan, och inte ett resultat av att lärarna samverkat mellan olika ämnen och kurser.

Klassen har haft matematik i köket då de beräknade "mat-svinn" och detta upplevde eleverna som mycket meningsfullt trots att vissa av dem tidigare haft svårt att motivera sig i ämnet matematik. Matematiken i köket ingick dock inte i kursen ma1a utan var en del av yrkesämnet och läraren i matematik var inte inblandad i momentet uppger eleverna. Lärare i flera gymnasiegemensamma

ämnen berättar vid intervju att de inte alls arbetar med restaurang- och livsmedelsprogrammets examensmål utan att detta bara är aktuellt för yrkeslärarna. Rektorn anger att samverkan mellan lärarna i arbetslaget är ett utvecklingsområde som skolan ska arbeta med.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att arbetet mot ett för eleverna meningsfullt sammanhang skulle nå bättre kvalitet om lärarna i yrkesämnena och gymnasiegemensamma ämnen hade samverkat mot utbildningens examensmål. Rektorn behöver, så som det anges i läroplanen, ta ansvar för att samverkan mellan lärare i olika kurser kommer till stånd så att eleverna får ett sammanhang i sina studier. Lärarna i samtliga ämnen behöver samverka och anknyta kunskapsinnehållet till utbildningens examensmål.

Får eleverna kontinuerlig återkoppling för att synliggöra lärande och progression och därmed stärka tilliten till den egna förmågan?

ÅTERKOPPLING FÖR ATT SYNLIIGGÖRA LÄRANDET

Av granskningen framgår att lärarna på Ryssbygymnasiets restaurang- och livsmedelsprogram behöver förbättra arbetet med den löpande återkopplingen till eleverna. Lärare uppger vid intervju att de går igenom vad eleverna behöver kunna utifrån kunskapskraven. Lektionsobservationerna i samband med granskningen visar att lärarna reflekterar tillsammans med eleverna kring kunskapsområdet, men inte kring själva lärandet eller vad eleven kan eller ska kunna. Elever uppger i intervju att deras lärare i yrkesämnena går igenom hur de ligger till och vilket betyg de siktar på. I de gymnasiegemensamma ämnena pratar läraren med eleverna om vilket betyg de fått efter varje avslutat område. Det finns också ämnen där eleverna klagar på information om kunskapskraven och återkopplingen. Vid intervju uppger eleverna att lärarna i dessa ämnen inte anger vad de behöver utveckla och eleverna förstår heller inte vad det är de ska kunna. Vidare anger de lärare och elever som Skolinspektionen talat med att eleverna inför utvecklingssamtalen får veta hur de ligger till i alla ämnen. Eleverna upplyses om skälen för ett betyg och de får en samlad summativ bedömning minst en gång per termin. Skolinspektionen bedömer dock att denna bedömning inte tillräckligt tydligt synliggör progressionen i lärandet. Detta har

även uppmärksammas av rektorn och flera lärare som anger att en formativ bedömning bör användas när eleverna får veta hur de ligger till betygsmässigt.

Ryssbygymnasiets lärare på restaurang- och livsmedelsprogrammet berättar för Skolinspektionen att de oftast ger feedback muntligt. Vad det gäller de praktiska yrkesmomenten menar lärarna att eleverna uppmuntras att träna för progression, göra på andra sätt nästa gång. Även om elever och lärare anger att skolan arbetar med feedback och att elevernas kunskapsprogression bedöms löpande så visar lektionsobservationerna i samband med granskningen att den formativa bedömningen och den kontinuerliga återkopplingen saknas i undervisningssituationen. Vid flera av de observerade lektionerna, både i yrkes- och gymnasiegemensamma ämnen, finns utrymme för reflektion kring lärandet men detta utrymme fylls inte. Eleverna presterar något under lektionen men detta bedöms inte och eleverna uppmannas inte att fundera över varför resultatet blev som det, vad som kunnat göras annorlunda eller hur de kan göra för att nå längre i sin kunskapsutveckling. Skolinspektionen bedömer även att eleverna i högre grad behöver tränas i att reflektera och utvärdera sitt arbete. Rektorn uppger att lärare på Ryssbygymnasiet har identifierat utvecklingsområdet och påbörjat arbetet med att utveckla skolans förhållningssätt för lärande bedömning i undervisningssituationen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att lärarna på Ryssbygymnasiets restaurang- och livsmedelsprogram behöver utveckla den formativa lärande bedömningen där styrkor och svagheter sätts i relation till aktuella kunskapskrav för att visa på elevernas utvecklingsmöjligheter. Undervisningens kvalitet kan förbättras ytterligare om lärarna på Ryssbygymnasiet utvecklar mer variation av bedömningsformer och bedömningar ur olika perspektiv, till exempel själv- och kamratbedömningar.

Får elever i behov av särskilt stöd åtgärder som är anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen?

ELEVERNAS MÖJLIGHET TILL SÄRSKILT STÖD

Granskningen visar att Ryssbygymnasiets rutiner för att säkerställa att alla elever får det särskilda stöd de har rätt till behöver stärkas och tydliggöras. Vid tiden för granskningen förlängs många kurser för de elever som inte nått

Rapport

2013-12-19

8 (11)

Dnr 400-2013:2457

kunskapskraven då kurserna avslutats. Det förekommer även att betyget F sätts när kurserna avslutats och att eleverna efter det får läsa om kurserna i mindre grupp där skolan arbetar mer konkret mot att alla elever ska få sina stödbehov tillgodosedda.

Rektorn uppger för Skolinspektionen att Ryssbygymnasiet nyligen har påbörjat ett arbete där specialpedagogisk kompetens används för att utforma åtgärdsprogram och särskilda stödinsatser samt utvärdera de stöd som ges. Den process som finns för skolans arbete med särskilt stöd utvecklades under föregående läsår då rektorn själv tillträdde och då en specialpedagog anställdes. Rutinerna började gälla i augusti 2013 och de första utvärderingarna av åtgärdsprogram gjordes en vecka innan Skolinspektionens granskning. Eleverna på restaurang- och livsmedelsprogrammet har främst behov av särskilt stöd i ämnena svenska, matematik och engelska, berättar rektorn. Att stödbehov finns i dessa ämnen konstaterades då eleverna gjorde diagnoser i årskurs ett. Intervjuer med elever bekräftar delvis detta då eleverna uppger att det är svenska och matematik som de har svårt för, men även teoridelen av yrkesämnen. Eleverna tycker själva att deras åtgärdsprogram anger bra saker som skolan ska hjälpa dem med. De läser om kurser, där de inte nått upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås, och de arbetar då med en lärare i en liten grupp. I åtgärdsprogrammen anges även att eleverna ska delta på läxhjälpen som skolan erbjuder på eftermiddagarna. Elever uppger även att de har haft problem att motivera sig till studier i olika ämnen under tidigare läsår då stödet fungerat dåligt. Intervjuer med lärare och elevhälsa visar att eleverna inte ges särskilt stöd i yrkesämnena men att skolan håller på att utveckla bra rutiner för att stödja eleverna samtidigt som det finns ett större behov av särskilt stöd än vad skolan kan erbjuda vid tiden för granskningen. Av intervjuer med elevhälsan och rektorn framgår även att de olika funktionerna i elevhälsan inte samverkar sinsemellan i arbetet. Eftersom det finns ett behov av att erbjuda socialt stöd till elever som har svårt att komma till lektionerna menar rektorn, lärarna och eleverna att ett mer tydligt stödjande förebyggande arbete kring studiesituationen behöver utvecklas. Lärarna som Skolinspektionen talat med ser den specialpedagogiska kompetensen som en stor tillgång samtidigt som de ser ett behov av att skolan utvecklar arbetet med särskilt stöd i den ordinarie undervisningen ytterligare. Lärarna uppger att de behöver bredda det batteri av verktyg som de kan använda för att stödja eleverna under pågående kurs.

Rektorn har identifierat fortbildningsbehovet uppger att personalen, som ett led i detta, under höstterminen 2013 har genomgått utbildning kring elever med ADHD och dyslexi.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Ryssbygymnasiet behöver stärka och tydliggöra rutinerna för att säkerställa att alla elever får det särskilda stöd de behöver och har rätt till under tiden som kurserna pågår. Lärarna och elevhälsan behöver utveckla olika typer av individanpassning och inkluderande stöd i klassrummet så att skolan inte bara erbjuder exkluderande stöd i smågrupper och läxhjälp efter skolan. Elevhälsans stödjande och förebyggande arbete behöver stärkas och förtydligas samtidigt som alla funktioner i elevhälsan bör bedriva ett gemensamt arbete tillsammans med skollädaelsen och skolans lärare för att kunna erbjuda eleverna åtgärder anpassade så att eleven ges goda förutsättningar att slutföra utbildningen. Detta gäller stöd i alla ämnen, inte bara svenska, matematik och engelska, och även ett socialt stöd kring elevens hela studiesituation.

Väl fungerande inslag

Har eleverna inflytande över undervisningen och anpassas den därefter? Placeras kunskapsinnehållet i ett för eleverna meningsfullt sammanhang för att därigenom konkretisera lärandet?

Kunskapsinnehållet placeras i meningsfulla sammanhang genom att eleverna har möjlighet till formellt inflytande. Ett välfungerande inslag vid tiden för kvalitetsgranskningen hösten 2013 är Ryssbygymnasiets arbete med klassråd, elevråd och inriktningsråd. Rektorn uppger vid intervju att utveckling av undervisningen diskuteras då råden sammanträder. Skolan har klassråd varje vecka och elevkårens arbete stöttas av en av skolans lärare. Elevkårens styrelse träffar skolans styrelse en gång om året. Restaurang- och livsmedelsprogrammets inriktningsråd träffas 2-3 gånger per termin och då är varje klass representerad av två elever och två lärare. Intervjuer och lektionsobservationer visar att elevernas inflytande genom råden stöttas av skolan och att detta kommer alla elever till del.

Granskningen visar att kunskapsinnehållet på Ryssbygymnasiets restaurang- och livsmedelsprogram konkretiseras genom att lärarna i yrkesämnena kopplar

kunskaperna till yrkesutgångar och sätter in elevernas arbete i meningsfulla sammanhang. Detta sker genom ett gott branschsamarbete, i vilket även representanter för elevkåren ingår, och genom att skolan har ett fungerande arbete med kurser kopplade till det arbetsplatsförlagda lärandet (APL). Dokument och intervjuer visar att Ryssbygymnasiet har program- och inriktningsråd som träffas regelbundet och där elever, yrkeslärare, skolledning och representanter för branschen ingår. Eleverna på restaurang- och livsmedelsprogrammet har APL i sammanlagt 17 veckor under utbildningstiden och lärare uppger vid intervju att de mellan APL-perioderna tar med eleverna på många studiebesök. Studiebesöken ser lärarna som ett sätt att få eleverna intresserade för yrket samtidigt som de ser att besöken höjer elevernas motivation.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Ryssbygymnasiet har ett gott arbete med olika formella forum för elevernas inflytande samtidigt som skolan behöver utveckla undervisningen så att eleverna även ges aktivt inflytande i alla ämnen och kurser. Se detta utvecklingsområde. Ryssbygymnasiet har ett väl fungerande arbete med APL och studiebesök. Kunskapsinnehållet konkretiseras för eleverna genom att lärarna i yrkesämnena kopplar kunskaperna till yrkesutgångar.

Syfte med projektet

Det övergripande syftet med Skolinspektionens kvalitetsgranskningar är att granska kvaliteten i skolväsendet och bidra till utveckling genom att lyfta fram viktiga utvecklingsområden.

Med hjälp av kvalitetsgranskningarna studerar Skolinspektionen olika delar av skolornas arbete mer ingående. Granskningarna utgår från läroplanens mål och riktlinjer och inriktas mot olika kvalitetsaspekter. Det kan till exempel gälla undervisningens innehåll och form i ett skolämne, arbetet med uppföljning och bedömning av elevernas kunskaper eller rektorernas roll som pedagogiska ledare.

I och med reformeringen av gymnasieskolan 2011 renodlades skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Syftet med reformen var att bättre förbereda eleverna för kommande arbete eller vidare studier samt att öka genomströmningen i gymnasieskolan.

En bättre genomströmning i gymnasieskolan är en vinst både för individen och för samhället. Genomströmningen skiljer sig mellan olika program, där

avbrotten överlag är vanligare på yrkesförberedande program än på studieförberedande program. Elever som avbryter sina gymnasiestudier uppger själva att de saknat motivation för skolan, att utbildningen upplevs som meningslös och att skolan inte gett det stöd eleverna har behov av.

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet.

Metod och genomförande

Under hösten 2013 och våren 2014 granskar Skolinspektionen kvaliteten på undervisningen på gymnasieskolans yrkesprogram vid 64 skolor i landet. Av dessa skolor har 54 kommunala huvudmän och 10 fristående huvudmän.

Granskningen har avgränsats till en klass i årskurs 2 på det aktuella programmet och inriktningen. Granskningen har genomförts genom att inspektörerna inför besöket i skolan har tagit del av schema, klasslista och poängplan för den aktuella klassen samt protokoll från skolans lokala programråd. Rektorn på det granskade programmet har också besvarat en verksamhetsredogörelse. Utöver detta har en enkät genomförs med elever vid det granskade programmets årskurs 2. I samband med besöket har inspektörerna tagit del av gällande åtgärdsprogram, betygskatalog och individuella studieplaner i den aktuella klassen.

Vid besöket har lektioner i ämnena historia, idrott och hälsa, samhällskunskap, entreprenörskap, finstyckning och bageri observerats. Elever har intervjuats både enskilt och i grupp. Dessutom har lärare, rektorn och representanter för elevhälsan och studie- och yrkesvägledningen intervjuats. Besöket har avslutats med en muntlig återkoppling till rektorn om de preliminära resultaten av granskningen. Rektorn har tagit del av och getts möjlighet att lämna synpunkter på sakuppgifter i rapporten.